

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controversia Secvnda. Quid significet & pro quo supponat nomen
principium in hac propositione; Pater & filius sunt vnum principium
Spiritus sancti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

CONTROVERSIA SECUNDA.

Quid significet & pro quo supponat nomen principium in hac propositione; Pater & filius sunt vnum principium Spiritus sancti.

Sententia
Dissertum.

REFERT hic recentiores sententiam O-
chami & Gab. eius discipuli ex primo sent.
dist. 12. qui dicunt quinque. *Primum* est. Sicut
ex spiratione passiva & diuina essentia constituitur
Spiritus S. ita ex actiua spiratione & diuina
essentia constituitur spirator, siue principium
spirandi Spiritum S. quod est quartum constitu-
tum commune patri & filio, distinctum ab utro-
que non re sed ratione tantum; à Spiritu S. vero
propter relatiuam oppositionem distinctum rea-
liter. *Secundum* est. Hoc constitutum non est
quarta persona in diuinis; quia commune est pa-
tri & filio. *Tertium* est. Hoc, quod dico princi-
pium Spiritus S. non supponit immediatè pro
patre & filio, sed pro dicto quarto constituto.
Quartum est. Spirare conuenit formaliter & im-
mediatè illi quarto constituto, ratione cuius di-
cuntur propriè pater & filius vnum principium
Spiritus S. *Quantum* est. Quatenus hoc nomen
spirator, siue principium Spiritus S. supponit
mediatè pro patre & filio, pater & filius dici pos-
sunt plura principia Spiritus S. & plures spira-
tores. Sed ne simplicibus erroris præbeatur oc-
casio, non est hic modus loquendi in usum de-
ducendus.

Mol. *disputatione secunda* sequitur eadem sen-
tentiam quo ad duo priora dicta, & addit alia
duo. *Primum* est. Ratio spiratoris non ita est de
intrinsicà ratione patris & filij vt est essentia di-
uina. Sed quia spiratio actiua nihil cum patre &
filio pugnat, quin potius eam sibi efflagitanti ra-
tio spiratoris communis est per identitatem rea-
lem & formalem patri & filio, qui suapte natura
eam sibi vendicant: estque vnum per se tam cum
patre, quam cum filio. *Secundum* est in *disputatio-
ne 3.* Hæc vocabula, principium Spiritus S. spi-
rator & spirans substantiue sumpta supponunt
indistinctè & vnica suppositione pro constituto
ex essentia diuina & spiratione actiua, quod in-
diuiduum est subsistens patri & filio commune,
& pro patre & filio siue sigillatim siue simul spe-
ctentur.

Val. tria dicit. *Primum* est. Principium Spi-
ritus S. est vnum quiddam simplicissimum, quod
constat ex persona patris & filij, & essentia diui-
na ac relatione spiratoris identificans sibi patrè
& filium. *Secundum* est. Spiritus S. procedit quo-
que à patre & filio vt plures ac distinctæ personæ
subsistentes sunt. *Tertium*. Hoc nomen principium
vt nomen est singulare supponit determinatè
pro vno illo simplicissimo, & hæc est maximè
propria suppositio ei: quia magis propriè est no-
mè singulare quàm commune. Vt autè id nomè
habet conditionem nominis communis, sic sup-
ponit pro vtraque persona confusè & pro neu-
tra determinatè. Et ex his latè ab eo declaratis
profitetur se ad bonum sensum reducere omnes
Theologorum sententias, etiam eas quæ cõmu-
niter reputantur absurdæ.

Tur. siue Canariensis dicit tria. *Primum* est.
Non est asserendum quartum constitutum in
diuinis, ne videamur etiam verbis insinuare
quaternitatem personarum. *Secundum* est, Spi-
rator nihil aliud est quàm spiratio seu virtus
spirandi per se subsistens in concreto significa-

A ta hoc nomine spirator, seu hoc nomine principium
Spiritus S. *Tertium* est. In hac propositione, Pa-
ter & Filius sunt vnum principium Spi-
ritus sancti illud nomen principium accipitur
determinatè pro relatiuo communi Patri &
Filio, & etiam confusè pro patre & filio si-
mul.

Vasq. duo dicit. *Primum*. Cum dicitur, Pa-
ter & Filius sunt vnum principium Spiritus S.
nomen principij non supponit indeterminatè,
sicut terminus homo in hac propositione, ho-
mo currit: sed singulariter, sicut terminus Deus
in hac, Pater & Filius sunt vnus Deus. Cum e-
nim dicimus, Pater & filius sunt vnum princi-
pium spirandi; perinde est ac si dicamus, sunt
hoc principium spirandi; quia principium spi-
randi vnum tantum est. *Secundum* est. Spirator
non constituitur ex essentia & spiratione actiua
veluti ex proprietate contrahente, vt voluit
Gabriel: sed spirator est natura cum proprie-
tate communi spirandi, connotando suppo-
sita in obliquo, non hoc aut illud particu-
lare.

Caiet. hic circa resp. ad 4. & quintum ait regu-
lam illam; sub prædicato confusio licet descen-
dere ad eius singularia per propositionem de dis-
iuncto extremo; non habere locum vbi sub præ-
dicato non sunt plura singularia, sicut in re pro-
posita; nam singulare principij non est pater aut
filius, sed hoc principium quod vnum numero
est. Quibus verbis videtur significare nomen
hoc principium dictum de patre & filio suppo-
nere pro illo communi singulari, qui est spira-
tor. Quam sententiam sequitur Iauel. dicens,
hic non esse suppositionem communem mo-
bilem sed immobilem: cum hic non sint plura
singularia principij, ad quæ possit fieri descen-
sus.

Capr. in 1. distinct. 12. quest. 1. ait primò nomen
illud principium supponere confusè & immobi-
liter, cum habeat copulatum subiectum; sicut
etiam ista, Parisijs & Romæ venditur iste piper;
& ideo (inquit) non licet descendere dis-
iunctiue, quia esset fallacia figuræ dictionis à sup-
positione confusa ad determinatam; & ideo non
valet, sunt principium, ergò sunt hoc vel hoc
principium. *Secundo* ait licere descendere dis-
iunctim sic, ergò Pater & filius sunt hoc vel hoc
principium, demonstrando per primum hoc vn-
nam personam, & per secundum hoc aliam. Ex
quo apparet Capr. sensisse nomen hoc princi-
pium supponere primò & immediatè pro per-
sonis patris & filij vt sunt spirantes, non autem
pro singulari vtrique communi, qui est spira-
tor; quamvis assermet idem nomen significare
formam, quæ non plurificatur scilicet spiratio-
nem.

Bannes tria dicit. *Primum* est. Spirator non
est quartum constitutum ex essentia & spirato-
re. *Secundum* est. Sicut cum dicimus, pater
& filius & spiritus sanctus sunt vnus Deus, idem
Deus & hic Deus prædicatum Deus accipitur,
& supponit pro vno singulari illius termini con-
creti, qui est hic Deus: ita cum dicimus, pater
& filius sunt vnum principium spiritus sancti,
verificatur propositio de hoc principio singu-
lari relatiuo quidem ad spiritum sanctum, sed
communi patri & filio; quemadmodum hic
Deus singularissimus communis est tribus per-
sonis. *Tertium* est. Prædicatum illud princi-
pium habet suppositionem confusam in hoc
sensu, quod accipitur pro aliquo multis com-
municabili indistincte. Vnde cum dico, pater &
filius

filius sunt vnum principium, quod est pater, re-
latium illud quod dupliciter potest accipi. Vno
modo copulatiue, vt sit sensus, pater & filius
sunt vnum principium, & illud est pater: & sic
est vera propositio. Alio modo dictio illa, quod,
accipitur restrictiue respectu predicati, vt scilicet
totum hoc sit vna propositio categorica,
pater & filius sunt vnum principium Spiritus S.
quod est pater, cuius predicatum sit vnum prin-
cipium, quod est pater: & in hoc sensu falsa est
propositio & negatur à D. Thom. in respons.
ad 4.

Zum. dicit sex. *Primum.* Nullo modo debe-
mus affirmare quartum constitutum distinctum
à patre & filio & Spiritu sancto. *Secundum.* Spi-
ratio constituit relatum tantum, & ideo habet
officium puræ relationis iam adueniens personæ
constitutæ; & idcirco nullo modo præintelligi-
tur origini ipsius Spiritus S. *Tertium.* Spirator
prout est formaliter quid relatum, non potest
immediatè supponere nisi pro patre & filio, di-
uerso tamen modo, quam principium Spiritus
sancti vt sic: Nam principium Spiritus S. dicit
patrem & filium, vt habent eandem voluntatem,
& conueniunt in hoc modo habendi illam scilicet
absque processione voluntatis; hoc namque
est habere vnam virtutem spirandi. At verò spi-
rator relatiue supponit pro patre & filio vt sunt
vnum in relatione spirationis; quia de formali
significat relationem, connotat verò quasi sub-
iectum ipsius relationis immediatum patrem &
filium; non enim intelligitur (inquit) hæc re-
latio immediatè coniuncta essentia; sed vt im-
mediatè in patre & filio. *Quartum* est. Principiū
Spiritus sancti supponit pro patre & filio simul,
& pro vnoquoque eorum seorsum; ita vt neque
habeat tantum suppositionem confusam vel col-
lectiuam, neque tantum determinatam; sed vtrā-
que simul. *Quantum* est. Rationabiliter concedi-
tur quod in sæpe dicta propositione nomen il-
lud, principium, accipitur determinatè pro spirato-
re; nam sicut Deus est communis patri & filio,
ita & spirator: & sicut non sunt plures Dij, ita
nec plures spiratores nec plura principia. *Sextum*
est. In his propositionibus pater & filius sunt v-
num principium Spiritus S. seu idè principium,
aut hoc principium, predicatum habet supposi-
tionem confusam; quia accipitur pro aliquo
multis communicabili indistinctè. Et sicut in his
propositionibus, pater & filius & spiritus S. sunt
vnus Deus, hic Deus, & idem Deus predicatum
accipitur, & supponit pro vno singulari illius
termini concreti, nempe hic Deus; ita cum dici-
mus, quod pater, & filius sunt vnum principium
spiritus sancti, supponit dictio illa, principium,
pro hoc principio singulari relatiue quidem ad
spiritum S. sed communi Patri & Filio.

Suar. lib. 10. de Trin. dicit quatuor. *Primum cap.*
4. Sententia Ocham. & Gab. de quarto consti-
tuto quod sit immediatum principium spiritus
sancti, falsa est. *Secundum* in 7. cap. Predicatum
illud spirator aut principium nō habet vim ter-
mini collectiui, vt ideo supponat pro patre &
filio simul, vt videtur hic docere D. Thom. &
Caiet. & Capr. in 1. dist. 7. & 12. quasi 1. dicentes
predicatum illud supponere confuse & immo-
biliter ratione illius particulæ, & posita ex parte
subiecti. *Tertium* spirator immediatè ac de-
terminatè supponit pro subsistente in hac vir-
tute spirandi, ita vt ex parte virtutis dicat sin-
gularitatem: ex parte verò subsistentiæ commu-
niter & confuse dicat subsistens in illa virtute

cum conditione sufficienti ad spirandum: & ideo
potest de patre & filio, tam simul quam sigilla-
tim predicari: quamvis de patre & filio simul
nulla persona determinatè vt talis est, possit pre-
dicari. *Quartū.* si sumatur spirator pro illo prin-
cipio, quod includit nō solum totam virtutem,
sed etiam omnem conditionem adequatè neces-
sariam in principio spiritus S. supponit pro pa-
tre & filio simul, vt ait D. Th.

Ripa sententiam sic approbat Cap. & Cai. vt
opinionem simul amplectatur Mol. de constitu-
tione spiratoris tanquam à D. Th. doctrina mi-
nimè dissonantem.

QVÆSTIO hæc non est de principio, quo
spiratur spiritus S. de hoc enim nulla est inter
orthodoxos controuersia; consentiunt enim om-
nes spiritum S. procedere à Patre & filio, in
quantum sunt vnum in virtute spiratiua, vt hic
ait San. Doct. ad primum. De quo vide si placet
Suar. lib. 10. cap. 5. latè differentem. sed questio
est de principio, quod spirat spiritum S. an scilicet
sit vnum aliquod subsistens constitutum ex
spiratione & essentia, aut quouis alio modo; an
autem sit pater & filius vt habentes spirandi po-
tentiam, & pro quo supponat nomen hoc prin-
cipium.

IN HAC verò difficultate attigisse me verita-
tis punctum existimaui, si definitionem eius
ex Angel. nostri D. mente protulero. Sunt au-
tem plura eiusdem S. D. asserta mentem eius nō
obscure significantia. Primum est in primo sen-
tent. dist. 29. art. 4. vbi sic ait. Vna ergo numero
notio est patris & filij, secundum quam principium Spi-
ritus sancti dicuntur: & quibusdam interpositis: Cu-
igitur communis spiratio nominet specialem rationem
principij, secundum specialem modum originis, impossi-
bile est, quod sit nisi vna numero in patre & filio. Hæc
ibi. Ex quibus verbis satis apertè colligitur spi-
rationem actiuam, prout est notio & relatio, ef-
se rationem specialem principij, id est specialiter
constitutiuam principij, & secundum eam
patrem & filium dici principium spiritus S. si-
cut dicimus paternitatem esse specialem ratio-
nem principij, quod est pater, id est specialiter
constitutiuam, & secundum eam patrem dici
principium. Quod patet etiam ex quæsito in il-
lo articulo; quærit enim, vtrum eadem notione pa-
ter & filius sint principium: quod est quærere: vtrū
eadem notione, quæ est relatio, constituentur
in esse principium spiritus S. igitur responsio in-
telligenda est etiam de ratione constitutiuā prin-
cipij. In distinctione autem vndecima, articulo
2. & 3. ita loquitur S. D. Pater & filius spirant spi-
ritum sanctum in quantum sunt vnum in potentia spi-
ratiua, quæ dicit aliquid quasi medium inter essen-
tiam, & proprietatem: eo quod dicit essentiam sub
ratione proprietatis: sic enim actus notionalis ab essen-
tia egreditur; generatio enim ab essentia non egredi-
tur in quantum est essentia, sed in quantum est pa-
ternitas. Et si ista scilicet essentia, & paternitas dif-
ferrent in diuinis, egrediretur generatio ab vtroque;
sed à paternitate immediatè, & ab essentia sicut à
primo principio. Similiter dico, quod spiratio egredi-
tur ab essentia, non sicut à spirante, sed sicut à prin-
cipio spirationis, in quantum habet rationem alicuius
notionis, quæ est communis patri, & filio, quæ dicitur
communis spiratio. Et ita spiratiua potentia dicit es-
sentiam sub ratione talis proprietatis. Et ideo
dico, quod procedit spiritus sanctus à patre, &
filio, in quantum sunt vnum in essentia, & in aliqua
notione, scilicet cōmuni spiratione. Hæc ibi S. Tho-

Sensus qd.
fili.

Resolutio.
Principium
quod spirat
essentia, sicut
ne spirare
constitutum
vnam sub-
sistentia ex es-
sentia, &
cōmuni pro-
prietate scilicet
spiratiua.

mas. Vbi perspicue docet primò ante actum spirationis in essentia, & consequenter etiam in patre & filio modo nostro concipiendi intelligi notionem communem Patri & filio, quæ dicitur communis spiratio: Sicut in persona patris ante actum generationis concipitur notio siue relatio paternitatis, quæ pater constituitur in esse patris, ut sit principium generationis; alioquin vana & inutilis esset comparatio inter paternitatem & spirationem: nec verè ac propriè diceretur spiratio egredi ab essentia, sicut à principio spirationis, in quantum habet rationem alicuius notionis, &c. sed potius ideo habere rationem alicuius notionis, quia ab ea egreditur actus, si notio non præcedit sed consequitur actum. Et præterea certum est spiratuiam potentiam in patre & filio præcedere actum spirandi; igitur etiam relatio spirationis, siue qua non habet essentia rationem potentie spiratiuæ. Sicut ergo in spiratiua potentia, quæ est principium quo, præintelligitur spiratio ut notio & relatio, ante spirationem ut actio est: ita in spirantibus siue spiratore, scilicet patre & filio, quibus conuenit prædicta potentia & per eam actus spirandi, prius intelligitur spiratio ut notio & ut relatio spiratoris constitutiuæ, quam eadem ut actio ex spiratiua potentia proueniens. Sicut enim potentia præcedit actum, ita multo magis id est principium ipsius agens. Idem confirmant ea verba præsentis articuli, *ly principium significat proprietatem per modum substantiæ; sicut ly pater, & filius in rebus creatis. Unde numerum accipit à forma significata, sicut alia substantia, &c.* Et in primo sententiarum idem expressius affirmat; igitur forma constitutiuæ principij in esse principij est relatio spirationis; ergo præintelligitur actus spirationis. Probatur illatio; quia principium omne cum sua propria forma præcedit actum suum, si non tempore vel natura saltem cogitatione; alioquin nec esset nec intelligi verè posset esse principium: cum de ratione principij sit ordo ad id, quod ex eo procedit. Docet præterea S. D. in dictis verbis in ratione spiratiuæ potentie claudi essentiam & relationem ad Spiritum S. igitur multo magis in ratione spiratoris, cuius est spiratiua potentia, utrumque clauditur: at in spiratore secundum propriam & formalem rationem spiratoris (quidquid sit de conditione) nihil aliud intelligitur, quàm essentia diuina subsistens & relatio spirationis; ergo spirator constituitur ex essentia & relatione spirationis. Ad cuius euidentiam.

Secundo considerandum est ex D. Th. in primo sent. dist. 11. Spiritum S. procedere à patre & filio in quantum sunt vnum, & in quantum sunt plures. Si quidem omnis actio ad duo refertur originaliter, nimirum ad agens, quod est ipsum suppositum, & ad principium actionis, quod est aliqua forma in ipso substantialis vel accidentalis. Dicitur igitur illa in quantum potest dicere siue specificare conditionem agentis, vel principium actionis. Si dicat conditionem agentis: sic procedit Spiritus S. à patre & filio, in quantum sunt plures & ut distinctæ personæ. Si autem dicat conditionem principij actionis: sic procedit ab eis, in quantum sunt vnum; quia cum vna operatio non sit nisi ab vno principio, oportet aliquid esse vnum in patre & filio, quod est principium huius actus, quod est spirare, qui est vnus & simplex, quo vna & simplex persona spiritus sancti procedit. Hæc fere ad verbum D. Th. Ex quibus apparet in principio quod spiratio duo considerari. Vnum est ratio formalis

A ipsius principij constitutiuæ, quam S. D. ait esse formam substantialem vel accidentalem: hæc autem in re proposita est essentia cum notione spirationis. Alterum est conditio agentis scilicet spirantis vel spiratoris: hæc verò est pluralitas personarum; eo quod Spiritus sanctus procedat ut amor mutuus & nexus duorum. Itaque si solam rationem formalem principij spiratiui siue spiratoris attendamus; dicendum est spiratorem ex essentia ut subsistente, & relatione spirationis constitui. Nam quemadmodum Spiritus S. ex relatione spirationis & essentia ut subsistente constituitur in suo esse personali relatiuo ad spiratorem; ita spirator eius correlatiuum oportet ut constituitur in esse spiratoris ex essentia ut subsistente, & relatione quæ est actiua spiratio. Et confirmatur; quia sicut processio quæ relatio est constitutiuæ Spiritus sancti, in sua intrinseca ratione & completo conceptu includit essentiam ut subsistentem & relationem: ita & spiratio & quælibet alia relatio diuina; igitur sicut paternitas & pater subsistens est, ita spiratio & spirator. Quod autem spirator non sit persona cui conuenit incommunicabilis subsistentia, hoc ideo est; quia nullam habet oppositionem relatiuam ad patrem & filium, & propterea idem est realiter cum utroque. Sed hoc non tollit prædictam spiratoris rationem formalem constitutiuam, nec eius subsistentiam: Sicut identitas Dei cum tribus non tollit à Deo proprium & formale Dei constitutiuum, nec eius subsistentiam, sed eam dumtaxat statuit esse pluribus personis communem: aliud est enim esse subsistens, & aliud esse incommunicabile. Et quemadmodum Deus vnus est indiuiduum & singulare subsistens pluribus commune, non ponens in numerum cum tribus personis: ita spirator singulare quoddam est & indiuiduum subsistens duabus personis commune, scilicet patri & filio, cum eis non ponens in numerum. Sicut enim in Deo ratio deitatis non diuiditur ut sit multiplex; ita nec ratio spirationis in spiratore diuiditur: & ideo rectè dicitur indiuiduum.

Tertio considerandum est, quamlibet ex quatuor relationibus diuinis immediatum habere respectum vnitatis per se, & identitatis cum essentia; adeo ut quamuis modo nostro concipiendi prius intelligantur paternitas & filiatio in essentia Dei, quam spiratio passiua; non tamen intelligitur aduenire passiua spiratio deitati mediante paternitate & filiatione, sed immediatè, ut per se vnum & idem cum natura diuina. Non enim existimandum est illum esse ordinem inter diuinas relationes & essentiam in Deo, quem habent gradus metaphysicales ad inuicem & ad ipsum ens: ita videlicet ut quemadmodum sensitiuum aduenit enti medio viuente, & rationale medio sensitiuo; ita spiratio actiua vel passiua intelligatur aduenire deitati media paternitate & filiatione. Falsa est enim hæc imaginatio; nam ut ante diximus, quælibet diuina relatio intimè claudit essentiam: & cum ea immediatè ac per se vnitatem habet & identitatem realem & formalem à parte rei. Et quoniam spirator ut sic nullam habet relatiuam oppositionem ad patrem aut filium: ideo spirator vnum est realiter & formaliter à parte rei cum patre & filio: qui ex proprijs suis rationibus vnitatè per se sibi vendicant cum spiratore; tunc propter secundam vtriusque, scilicet patris & filij voluntatem; tunc propter eam communem rationem, quod amor procedit à voluntate intelligentis media conceptione. Nō

tamen

tamen intrinsecè clauditur ratio spiratoris in rationibus patris & filij; cum ante relationem spirationis in Deo cogitatam completè constitutas intelligamus personas patris & filij ex communi diuinitatis essentia & proprietatibus relatiuis, scilicet paternitate & filiatione.

Hæc verò, quæ hucusque diximus, procedūt de spiratore considerato secundum eius rationē formalem constitutiuam. Si verò conditionem eiusdem spiratoris attendamus, pluralitatem scilicet personarum, quasi ad eius integrum conceptum & complementum pertinentem.

Quartò dicendum est spiratorem quodammodo constitui ex essentia, spiratione & duabus personis, scilicet patris & filij, vt bene probat hic Val. & patet ex dictis; quoniam Spiritus sanctus necessariò procedit à patre & filio, vt vnum sunt in virtute spiratiua; igitur Spiritus sanctus procedit à patre & filio, vt sunt vnus & idem spirator; ergò in ratione spiratoris clauduntur necessariò pater & filius vt personæ spirantes: quartū pluralitas rationem habet conditionis per se requisitæ in spiratore. Et quemadmodum Petrus est immediatè intelligens vt quod: & eius etiam anima, quia subsistens est, immediatè intelligit vt quod: ita spirant immediatè pater & filius, & nihilominus etiam spirator est immediatè spirans, loquendo etiam de spiratore in priori sensu; atque ita dicentes Spiritum S. à patre filioque procedere, non negamus sed hoc ipso affirmamus illum à spiratore procedere, cum à patre & filio non procedat Spiritus S. nisi quatenus vnum sunt in virtute spiratiua: ac proinde vt vnus & idem spirator sunt.

Explicatur
duplex sup-
posito huius
nominis
principium
sive spirato-
ris, & con-
ciliantur
sententiæ.

Quintò obseruandum est, nomen hoc principium dictum de patre & filio rationem habere nominis singularis, & simul etiā nominis cōmunis: sicut hoc nomen Deus, vt inquit S. D. *infra q. 39. a. 4. ad 1.* Nam cum terminis singularibus in hoc conuenit, quòd forma significata non multiplicatur; cum terminis verò communibus conuenit in hoc, quòd forma significata inuenitur in pluribus suppositis, magis tamē habet de ratione termini singularis, quàm communis. Nam vt terminus sit singularis, sufficit vt eius significatum non multiplicetur, sed sit vnum numero; vt autem sit communis, propriè loquendo, requiritur pluralitas formæ significatæ, siue proprij significati; nec sufficit quæuis pluralitas rerum, quibus forma vel res significata sit communis. Cum itaque nomen hoc, *principium*, dictum de patre & filio, vnam habeat formam significatam scilicet spirationem, vt affirmatur in textu; quāuis hæc pluribus sit personis communis; non erit nomen principij vel spiratoris magis cōmune, quàm singulare, sed è contra. Quatenus igitur nomen principij siue spiratoris est singulare, determinatè significat spiratorem & pro eo supponit; vt verò communis termini rationem habet, supponit confusè, vt ait S. D. *hic ad 4.* pro duabus personis simul; quia scilicet sub hoc communi, quod est principium, non semper licet ad patrem aut filium determinatè descendere, sed potest vel vterque vel alter eorum supponi, prout exigit propositionis natura vel eius subiectum, in qua prædicabitur hoc nomen principium. In hac enim propositione, Pater est principium, sola determinatur persona patris, de qua prædicatur esse principium. In hac verò, Pater & Filius sunt principium Spiritus sanctus quia de vtraque prædicatur nomen principij, vtraque simul determinatur. Itaque nomen illud, *principium*, supposi-

tionem habet secundum se pro vtraque persona confusam: non in eo sensu, vt tam pater quàm filius seorsum sit illud omne, quod significat hoc nomen principium Spiritus sancti; alioquin pater esset filius & è cōtra; sed id de quo prædicatur principium vel vtraque vel altera potest esse persona, prout enunciationis subiectum vel ratio postulauerit, vt ante diximus.

Nec quærendū est signum siue particula confusua illius termini, principij cum sit naturalis cuiilibet cōmuni termino confusa suppositio, vt notat Capr. *in 1. dist. 12. q. 1.* & hic aduertit Cai. & elicitur ex simili doctrina D. Th. *in 3. sent. dist. 1. q. 2. a. 4.* quin potius inquirendum est distincti-
uum siue determinatiuum, quando distinctè supponit aut significat aliquod inferiorum; vt si dicam, homo Petri filius ambulat, nomen illud homo, quod ex se confusè supponit, contrahitur per illam particulam, Petri filius, ad standum determinatè pro hoc homine.

Et ex his sequitur malè suar. *in d. c. 7.* imposuisse D. Thom. quod docuerit in responsionibus ad argumenta nomen illud *principium* vim habere termini collectiui, & ideo supponere pro patre & filio simul; nihil enim vnquam simile dixit, aut ex eius doctrina iam satis explicata deduci potest.

Plura de dicti nominis confusa suppositione tradunt Capr. *vbi sup.* Ban. Zum. & Ripa *super hoc a. c. 1.* & alij, quos lege si placet.

Postremò aduerte, sententias expositorum supra relatas ex maiori parte verbis esse magis quàm sensu differentes. Nam quoad 4. illud cōstitutum, in quo præcipua videtur esse dissensio, Turrianus qui primus illud impugnauit, affirmat spiratorem esse spirationem per se subsistentem in concreto significatam determinatè hoc nomine spirator, seu hoc nomine principij; negat autem quartum constitutum, ne ponatur quaternitas in diuinis. Quod idem significat Ban. *in 1. dicto*, Zum. *in 5. & 6.* Vasq. *in 1. & 2.* suar. *in 3.* Jam autem ostendimus quartum illud constitutum non esse personam, neque ponere in numerum cum alijs personis, & tamen esse subsistens ac singulare: sicut hic Deus. Non erat igitur quaternitatis in Deo timenda consequentia ex dicto 4. constituto; quod eadem ratione Caiet. noster affirmaret, qua singulare deitatis concretum essentialiter subsistens. f. hunc Deum tribus personis siue personalibus subsistentijs realiter identificatum affirmat: sequelam ex eo negans quaternitatis in diuinis.

De suppositione verò eiusdem nominis minor adhuc est inter expositores dissensio, vt videre est ex relatis eorum dictis. Nam qui communem asserunt spiratorem relatione constitutum, consequenter etiam affirmant nomen spiratoris siue principij habere primò suppositionem singularem pro illo singulari communi subsistente: secundò confusam pro suppositis, quibus est communis. Qui verò negant illud commune subsistens, non omnes negant in eo nomine suppositionem singularem & determinatam; nam Torres & alij eam admittunt.

PRIMA CONCL. Ex diuina essentia & spiratione, prout est relatio concepta ante omnem actum spirandi, constituitur spirator siue principium spirationis vt quod, quantum ad omnem eius rationem formalem. Hanc superius explicauimus & pluribus argumentis stabiliiuimus; & probat ac defendit eam Mol. *in d. disp. 2.*

SECUNDA CONCLVS. Sumendo spiratorem, non solum quo ad omnem eius rationem formalem, sed

Calomnia
suar.
reijciunt.

Concilia-
tur sententiæ

Conclusio-
nes de-
ductæ, &
probatae

sed etiam quod ad conditionem per se requisitam, A
que est pluralitas suppositorum, constat non so-
lum esse essentia & spiratione, sed etiam ex patre &
filio.

TERTIA CONCL. Spirator aequè immediatè
spirat, sicut pater & filius: & è contra.

QUARTA CONCL. Nomen spiratoris aut prin-
cipij, quod est commune patri & filio, significat deter-
minate singulare subsistens commune patri & filio,
quod ex essentia & relatione spirationis constituitur;
& pro eo supponit determinatè: supponit autem con-
fusse pro patre & filio, modo superius explicato.

ARGUMENTA. CONTRA primam concl. argum. Ban. Primo;
quia ponit quaternitatem in diuinis. Secundo;
quia sequitur Spiritum S. non immediatè pro-
cedere à patre & filio, sed ab hoc quarto consti-
tuto, contra sacram scripturam Iohannis 15. dicen-
tem Spiritum S. procedere à Patre & Filio, non
autem ab hoc quarto constituto. Tertiò; quia se-
quitur, quod Spiritus sanctus immediatè à nulla
persona procedat, sed ab hoc quarto constituto,
quod non est persona. Resp. ad primum nullam
esse consequ. loquendo de quaternitate rerum
realiter distinctarum, quomodo definit Later.
Concilium in capit. Damnamus, de summa Trin. &
fide Catholica, non esse in Deo quaternitatem. Si
verò sub distinctione deducatur, videlicet realiter,
aut saltem formaliter distinctorum, certum est
esse quaternitatem in diuinis; cum in Deo sint
quatuor relationes reales; quamvis una scilicet
spiratio non sit realiter sed virtualiter tantum à
duabus, scilicet paternitate & filiatione distin-
ctas; reliquæ verò tres realiter ab inuicem dis-
tinguantur. Ad secundum iam dictum est aequè
immediatè procedere Spiritum S. à patre & filio
& à spiratore, qui cum eis non ponit in nume-
rum, sed idem est realiter cum utroque; nec op-
positum habetur ex scriptura. Et per hæc solui-
tur etiam tertium argumentum.

CONTRA eandem concl. & simul etiam contra
quartam argum. Zumle. & post eum Suar. Pri-
mo. Pater & filius non spirant nisi ut constitu-
ti per paternitatem & filiationem & essentiam
communem, ergo principium Spiritus S. dictum
de patre & filio, non supponit nisi pro consti-
tuto ex paternitate & filiatione, & non pro con-
stituto communi ex aliqua proprietate & essen-
tia diuina. Pater antecedens & consequentia quo-
niam hæc proprietates non potest esse nisi spiratio
actiua; sed hæc non potest constituere principium
Spiritus S. ut sic; quia hæc non supponitur produ-
ctioni Spiritus S. sed potius ex illa resultat no-
stro modo intelligendi. Confirmatur (inquit
Zum.) quia principium ut sic non dicit relatio-
nem, sed illud suppositum, à quo alius produci-
tur: at Spiritus S. producitur à Patre & filio, ut v-
no principio; ergo, Resp. falsum esse antec. Et cum
dicitur spiratione actiuam non posse constituere
principium Spiritus S. quia non præsupponitur pro-
ductioni Spiritus S. responderetur id falsum esse.
Nā quemadmodum paternitas, prout est relatio
concepta, præcedit generationem & constituit
patrem; quamvis ut exercita consequatur ac-
tum generationis: ita spiratio ut concepta
præcedit productionem Spiritus Sancti, &
constituit spiratorem: licet ut exercita spira-
tionis actum consequatur. Ad confirmationem
negatur antecedens. Principium enim ut quod
dicit relationem ut subsistentem: sicut hoc
principium filij quod est Pater dicit relatio-
nem paternitatis ut subsistentem. Et quam-
uis principium Spiritus sancti, qui est spirator,
Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

includat patrem & filium modo superius ex-
plicato: significat tamen indiuiduum siue sin-
gulare subsistens utrique commune.

Sed hanc responsionem impugnant Zumellus
& Suar. Primo; quia paternitas est constitui-
ua personæ patris; neque ante illum est sup-
positum, quod possit operari: at verò spira-
tio supponit personam constitutam, quæ po-
test operari: unde non constituit personam,
sed relatiuum tantum; ergo nullo modo præ-
intelligitur origini Spiritus Sancti, sicut pater-
nitas generationi, sed longè est diuersa ratio.
Quod probat etiam autoritate D. Thom. infra
quest. 40. art. 4. ubi sic loquitur: Origo actiue
significata prior est secundum intellectum, quam ve-
latio personæ originantis; quæ non est personalis; si-
cut actus notionalis spirationis secundum intellectum
præcedit proprietatem relatiuam inominatam com-
munem patri, & filio. Sed proprietates personalis pa-
tris potest considerari dupliciter. Vno modo ut est re-
latio: & sic iterum secundum intellectum præsuppo-
nit actum notionalem. Alio modo secundum quod
est constitutiva personæ, & sic oportet, quod præin-
telligatur relatio actui notionali, sicut persona a-
gens præintelligitur actioni. Hæc D. Thom. Ex
quibus apparet relationem spirationis omnibus
modis præsupponere spiratorem, non autem
eum constituere; alioquin nulla esset illa differ-
entia, quam ibi statuit S. D. inter prædi-
ctas relationes. Respond. nullam esse consequ.
Nam licet spiratio non constituat personam, sed
supponat duo supposita constituta scilicet pa-
trem & filium; constituit tamen spiratorem mo-
do superius explicato. Ad autoritatem D. Th.
dico in illo articulo. quæ principaliter ordi-
nem inter actus notionales & proprietates per-
sonales; id enim pertinebat ad ultimam deter-
minationem difficultatis motæ in præcedenti-
bus articulis de constitutiuis personarum, ad quā
nihil conferebat distinctio spirationis ut relatio
& ut constitutiva: & ideo non fuit ibi sollicitus
de applicatione huius distinctionis ad relatio-
nem spirationis, sed ea omissa transiit ad perso-
nalem proprietatem patris. Comparando nam-
que spirationem ad supposita, de quorum con-
stitutiuis ibi loquitur S. D. certum est eam con-
sequi, non præcedere; quamvis spiratoris sit cō-
stitutiuua. Secundo dico relationem spirationis
consequi ad originem sumptam ratione suppo-
siti originantis, quod est ipsum suppositum, si-
ue sit vnum siue plura, præcedere spirationem;
quod verum est; nam supposita patris & filij
præcedunt communem relationem spiratio-
nis.

Secundo sic arguit. In creaturis relatio pa-
ternitatis nullo modo præintelligitur genera-
tioni; quia non constituit personam quæ ge-
nerat, sed præsupponit illam iam constitutam.
Et pariter, si in æterno patre intelligeremus
proprietatem absolutam constitutiuam perso-
næ, paternitas nullo modo præintelligeretur
generationi; & tunc principium generationis
ut sic non supponeret pro constituto per pa-
ternitatem, sed per illam proprietatem absolu-
tam; at ita se habet nunc spiratio respectu pa-
ternitatis & filiationis; ergo. Respond. nul-
lam esse consequentiam & longè disparem esse
rationem; nam relatio paternitatis in creaturis
non est intrinsecè substantia, sicut relatio diui-
na, qualis est spiratio: & ideo quamvis spi-
ratio præsupponat personas patris & filij, con-
stituit tamen singulare subsistens utrique per-
sonæ commune. Ad illam autem conditiona-
lem;

Replicam
Zumel. &
Suarez.

Solut.

Obi. 3.

Solut.

lem; *si in eterno Patre*, &c. dico propositionem A illam esse impossibile, & ad illam duo sequi contradictoria per intrinsecam consequentiam. Nam si persona patris per absolutam proprietatem constitueretur, sequeretur patrem non esse consubstantialem filio, & consequenter patrem non esse patrem. Sequela probatur; quia distinguerentur pater & filius per absolutam; ac proinde per essentiam; igitur filius procederet à patre diuersus in essentia sicut creatura: cui non nisi metaphoricè conuenit filia-

Obiectio 4. Tertiū. Principium quo istarum processionum est essentia cum relatione constitutiva personæ producentis; ergo cum iam suppositum est constitutum cum sufficienti principio quo, ut est essentia vel voluntas, intelligitur sufficiens principium productionis in tali natura; igitur eo ipso, quod pater & filius intelliguntur esse constituti ut completa supposita diuinæ naturæ, intelligitur ut sufficiens principium cuiusque actionis & productionis possibilis, tam creationis quam spirationis; ergo principium Spiritus sancti ut sic dicit ipsum patrem & filium immediatè, ut sunt vnum in virtute spirandi, & non constitutum per relationem spirationis. *Resp.* falsum esse antecedens formaliter & præcisè sumptum. Nam ut supra diximus ex D. Th. principium quo processionis Spiritus S. est essentia sub ratione communis notionis, quæ est spiratio. Et quemadmodum generatiua potentia dicit essentiam sub ratione paternitatis: ita spiratiua potentia, quæ est principium quo, dicit essentiam sub ratione spirationis; igitur principium quod erit spirator constitutus ex essentia & spiratione. Quomodo verò in spiratore claudantur Pater & filius, satis explicauimus.

Obiectio 5. Contra eandem conclus. argum. Suar. Idem est sufficiens & immediatum principium productionis per voluntatem, quod est principium productionis per intellectum; ergo sicut pater ut constitutus sua proprietate personali immediatè generat, ita etiam immediatè spirat; & è cōuerso sicut non potest dari constitutum commune immediatè producens per intellectum, ita nec per voluntatem. Consequ. clara est. Antecedens patet; quia amor procedit ex cognitione: unde idem est amans qui est intelligens; ergo idem etiam immediatè producit amando qui producit intelligendo. Et eadem (inquit) ratio cum proportionem est ad filium applicanda; quia licet ille non sit principium productionis per intellectum, quia per illam accipit esse; tamen supponitur persona intelligens ante productionem per voluntatem; ergo iam constitutus per suam proprietatem sicut immediatè amat cum patre, ita etiam immediatè producit per illum amorè quicquid naturaliter produci potest. Patet consequentia; quia iam habet voluntatem & amorem cum prioritate originis ad processionem voluntatis; ergo habet cum tota secunditate, & cum omnibus requisitis ad illam productionem. Non igitur constitutum aliquod commune, sed pater & filius immediatè spirant. *Resp.* idem esse sufficiens & immediatū principium productionis per voluntatem, quod est principium productionis per intellectum; sed non secundum eandem potentiam, quæ est essentia cum relatione; nam pater est principium generationis per essentiam, prout est paternitas: productionis autem Spiritus sancti per eandem essentiam, prout est spiratio. Et quia essentia & relatio in Deo est subsistens, ideo pater ut pater est, principium

est immediatum productionis filij: ut spirator autem est principium immediatum productionis Spiritus S. Et idem dicendum est de filio, qui per spiratiuam potentiam, quæ est essentia, voluntas & spiratio, producit Spiritum sanctum ut principium eius proximum & immediatum. Ad argumentum ergo admissio antecedente in bono sensu, negatur consequentia; quia licet sit idem principium, alia tñ & alia est potētia siue principium quo producit: & consequenter alio constituitur in esse patris & alio in esse spiratoris: quāuis vtriusque productionis sit immediatum principium, ut ante diximus. Secundò negatur antecedens formaliter sumptum; quia non est idem principium secundum eandem potentiam, & consequenter non est idem principium quo, ac proinde non est eadem ratio formalis principij, licet sit idem principium materialiter: idem suppositum producens: quod tamen non est totum id quod est principium; cum plura includat principium spirationis quā pater, ut patet ex dictis.

CONTRA secundam concl. argum. Mol. Non datur tertia ratio, quæ intrinsecè includat rationem spiratoris & patris & filij, quasi ex illis nostro modo intelligendi coalescens: eo pacto quo ex essentia & paternitate constitui nostroque intelligendi modo quasi coalescere ratio patris intelligitur; ergo &c. *Resp.* dari tertiam rationem, quæ est ratio spiratoris, in qua clauditur essentia, spiratio, pater & filius modo superius explicato. Sicut etiam in vna ratione Dei clauditur essentia, relationes & personæ.

CONTRA tertiam concl. eadem ferè militans argumenta, quæ contra primam.

CONTRA quartam sunt argumenta, quæ referunt & solunt Capr. Cai. & alij expostores D. Thom. super hoc a. Contra eandem concl. argum. Vsq. In Deo est tantum vnum principium, nec plura sub illo assignari possunt; ergo nomen illud principium non supponit confusè. Anteced. probatur; quia sub eo non possunt assignari pater & filius tanquam singularia illius, tamen si sint illius nominis connotata. *Resp.* nullam esse consequ. eo quod nomen principij, sicut hoc nomen Deus, vim habet termini singularis: & secundum hanc rationem plura sub illo singularia non possunt assignari: habet etiā vim termini communis: & secundum hanc rationem in pluribus inueniuntur suppositis, pro quibus confusè supponit, ut ostendimus infra q. 39 a. 4. Hanc suppositionem quidam dicunt esse non Logicam, sed Philosophicam. De hac legendi sunt Ban. & Zmek. super hoc art.

De sententia Durandi & Arimin. nihil diximus, quia sufficienter fuit à recentioribus confutata.

TERTIA CONTROVERSIA.

An principium quod spiratiuum per se ac necessario postulet pluralitatem suppositorum?

PRIMA sententia est Scoti in 1. dist. 12. quæ explicat Rada contr. 16. a. 1. tribus conclusionibus. Prima est. Non est conditio necessario requisita ad spirandum, quod spirator sit vnica tantum persona, nec quod sint plures personæ. Secunda conclusio. Conditio necessario requisita ad spirandum est, quod virtus spiratiua sit in re priori, & re ipsa distincta à Spiritu S. siue illa res sit vna persona siue plures. Tertia conclusio. Spi-

Sententia
Doborum.